

Sjekkes mot framføring.

Leders tale årsmøte 2019

Gode årsmøte, gjester og statsråd.

Det er godt å se dere her i dag, og jeg er glad for at dere kan komme hit midt i ei travel tid. I år vil jeg starte med å se litt tilbake. Da jeg reiste hit på mandag gikk tankene tilbake til turen hit i fjor. Jeg kjørte gjennom akkurat det samme landskapet, og den følelsen jeg satt med da, den glemmer jeg aldri. Det var glisne åkre så langt øyet kunne se, og det gjorde oppriktig vondt i agronomhjertet mitt. Vi var bekymra, men visste ikke da hvor ille det skulle bli.

Når krisen først rammet skal vi være veldig glad for det sikkerhetsnettet vi har her i landet. Avlingsskadeerstatningen er helt unik for Norge og viktig både for jordbruket og myndighetene. Det ble etter hvert en god dialog mellom oss og statsråden – og krisepakka kom på plass. Ca. 1/3 av norske bønder ble ramma, og det forventes at den totale erstatningssummen vil lande på rundt 2,1 milliarder. Tapene blir enda større.

Det var godt å se engasjementet, langt utover Bondelagets rekker. Hele landbruksfamilien trådte til. Norsk landbruksrådgivning støttet bøndene med råd, samvirkene bidro med fôrformidling og bankene inviterte bønder inn for å finne økonomiske løsninger. Til og med hageeiere landet over engasjerte seg og ønsket å bidra. Dette sier litt om den støtten vi fikk kjenne på.

Fjorårets sommer viste oss til det fulle at vi står sammen og støtter hverandre. Det gjør oss sterke, og jeg er stolt av å være en del av dette fellesskapet!

Klimadebatten går høyt om dagen, og vi kan vel alle kjenne litt på presset. Vi blir utfordret på alt fra hva vi skal produsere til hvordan vi skal produsere det. Landbruket har fått mye negativ oppmerksomhet når det kommer til klimaspørsmålet. Ufortjent, og faglig feil vil mange si, og det er jeg enig i. Vi trenger en mer nyansert debatt der vi skiller på biologiske og fossile utslipp, og det skal både vi i Bondelaget og fagmiljøene bidra til. La oss bare slå fast en gang for alle, kua er ikke problemet her!

Klimaspørsmålet er ikke svart/hvitt, det så vi sist i statens tilbud i årets jordbruksforhandlinger. De slo fast at jordbrukets utslipp av metan har blitt redusert fra 1990 til 2017.

Jordbruket har dermed bidratt til reduksjon av metankonsentrasjonen i atmosfæren i perioden og har ikke bidratt til en oppvarming.

Vår næring er i tillegg en av få næringer som bidrar til å binde karbon. Vi er en del av selve løsningen!

Likevel er det sånn at matproduksjon fører til klimagassutslipp, det er ikke til å komme utenom. Det skal vi jobbe for å redusere. Vi må ha mat også i framtida, og vi skal produsere den i hele Norge. Derfor har vi engasjert oss i klimadebatten!

Det er i hovedsak tre oppgaver vi skal løse når vi snakker om klima, vi skal:

- opprettholde matproduksjonen
- få ned klimagassutslippene
- tilpasse oss et endret klima

I 2018 startet vi forhandlinger om en frivillig klimaavtale med regjeringa. Og i vinter leverte vi en liste med forslag til 30 ulike tiltak som bidrar til å redusere utslipp fra landbruket. 30 stykk! Eksempler på dette er avl på bedre dyrehelse, bruk av mer norskproduserte proteinkilder og forbedret grovfôr. Dette er allerede i gang på gårder rundt om i landet. En av forutsetningene vi har tatt med oss inn i arbeidet, er at en eventuell klimaavtale skal være kunnskapsbasert, og at den skal inneholde tiltak som bonden selv rår over. Og ikke minst, alle tiltak som bonden gjør må telle med, også de som ikke blir fanget opp av det offisielle utslippsregnskapet. Jeg forventer at regjeringa tar den faglige argumentasjonen vår på alvor. Jeg selv har gått fra bruk av fossil energi til fornybar energi gjennom flisefyringsanlegg på vår gård. Med gode støttetiltak vil mange flere kunne gjøre det samme, men vi kan ikke ta regninga aleine!

Klimaendringene har direkte påvirkning på vår hverdag, og vi kjenner det på kroppen. Det er klart vi bryr oss!

Verdens matproduksjon er allerede i dag sterkt påvirket av klimaendringene, og tilgangen på mat kan endre seg raskt. Den norske matjorda ligger spredd over hele landet, mellom fjorder og fjell. Det er en beredskap i seg selv i den måten vi bruker landet vårt på. Vi må ta vare på det jordbruksarealet vi har, med gårder over hele landet, og vi må jobbe for å gi matjorda vår et bedre juridisk vern. Vi mener tida nå er inne for å stramme inn jordvernmålet fra 4000 til 3000 dekar. I tillegg vil vi at det skal settes et eget jordvernmål for dyrkbar mark.

Det er mange som står på for å bevare matjorda. Kampen for å unngå at travbanen i Malvik kommune skulle legges på matjord er et godt eksempel på dette. Det lokale bondelaget har arbeidet godt sammen med lokale politikere og klart å unngå nedbygging av matjord i denne saken. Et annet eksempel er Steinkjer kommune. Der har langsiktig politisk arbeid ført til at kommunepolitikerne har regulert areal tilbake til jordbruksformål. Det er bra. Det viser at det nytter! Jeg vil takke dere som har stått på for å få til dette, og syns vi alle kan gi en applaus, for dette er et imponerende stykke arbeid!

Dyrehelsen i Norge er svært god, og vi har friske og robuste dyr. Smittepresset er lavt, og vi er et av landene i Europa som bruker minst antibiotika til dyra våre. Men vi må passe på at vi ikke tar god dyrehelse som en selvfølge!

Folk reiser stadig mer og sammen med arbeidsinnvandring øker dette smitterisikoen. Vi må være på vakt for smittsomme sykdommer som fort kan spre seg på tvers av landegrensene. Villsvin som bærer av afrikansk svinepest er i dag kanskje den største trusselen, her må det settes inn kraftfulle tiltak for å bekjempe villsvin i Norge. I internasjonal sammenheng er det viktig at vi klarer å opprettholde og ivareta vårt eget nasjonale regelverk.

Vi må verne om det regelverket vi har.

Vi må passe på at vi ikke tar landbrukspolitikken vår som en selvfølge!

Jordbruksoppgjøret

Det politiske landskapet har endret seg det siste året, og nå er det en flertallsregjering på høyresiden. Landbruksgarantisten Krf kom inn i regjeringen og tok over landbruksdepartementet. Det så vi spor

av i regjeringsplattformen fra Granavollen. Den slår fast at landbrukspolitikken fortsatt skal bygge på de fire bærebjelkene. Og at næringsutøverne i alle produksjoner og på alle typer bruk skal ha reell mulighet til inntektsutvikling på linje med andre i samfunnet. Dette ga oss store forventninger inn i årets forhandlinger. Det var på ingen måte gitt at det skulle bli noen avtale i år. Avstanden var stor og forhandlingene ble tøffe. Resultatet ble en ramme på 1240 mill. kroner. Vi må konstatere at de fleste av strukturgrepene fra oppgjøret i 2014 ikke lot seg endre i denne omgang heller.

- Bedre enn andre grupper i kroner
- Markedsbalanse
- Jordbruksfradrag
- Innovasjon og vekst
- Korn

Melk er et område der vi nå møter store utfordringer. Endringer i WTO-avtalen fører til at det fra 2021 ikke lenger vil være mulig å eksportere Jarlsbergost med eksportstøtte. Norge har til nå eksportert ost tilsvarende om lag 100 mill. liter melk i året. Vi forventer at Tine styrker innsatsen i markedet for å selge mer norsk melk, likevel må vi sannsynligvis kutte norsk melkeproduksjon med ca. 7% i løpet av det neste halvannet året. Melkeproduksjon med små og store gårder er en bærebjelke i distriktslandbruket, og bidrar til stor aktivitet gjennom hele året, landet rundt. Derfor er det viktig for oss at melkeproduksjonen reduseres relativt like mye i de ulike melkekvoteregionene, slik at vi unngår at noen regioner tømmes for melk.

Bondelaget har jobbet hardt for at Stortinget skal vedta kompenserende tiltak til melkebøndene. Utover en engangssum på 75. mill. kroner til omstillingsmidler til produksjoner med markedsmuligheter, har sittende regjering sagt nei. De har bestemt at denne kostnaden må melkebøndene bære selv. Jeg håper politikerne tar frem kalkulatoren en gang til. Alle tiltak vil dessverre slå svært negativt inn på økonomien. Det er et spørsmål om vi skal ta tilpasningen til redusert marked over kort eller lang tid. Hvordan dette blir og hvilke grep som gjøres skal drøftes mellom avtalepartene. Nytt regelverk skal være avklart innen 1. oktober.

For oss er det om å gjøre å finne den løsningen som smerter minst.

Nytt næringspolitisk program

På årsmøtet i 2020 skal Norges Bondelag vedta et nytt næringspolitisk program for fire år. Gjennom vinteren skal organisasjonen jobbe grundig med temaet. Arbeidet med nytt program gir oss muligheter til å stille spørsmål om hvor vi vil med norsk landbruk. Vi må diskutere hvilken politikk og verktøy vi trenger.

- Hvordan vil volumene utvikle seg?
- Hva med verdien av produktene?
- Hvordan opprettholde et levende landbruk over hele landet?
- Hvordan kan vi sikre vår konkurransevne i et marked med stadig sterkere internasjonal konkurranse?
- Hva betyr det for måten vi produserer mat på at forbrukerne stadig har flere spørsmål og krav til oss?

En sak som vil påvirke konkurransevnen vår er hvis regjeringen faller for fristelsen til å følge opp ekspertutvalgets forslag om å avvikle alle reduserte momssatser. Et slikt grep vil være svært skadelig for norsk matproduksjon og ikke minst reiseliv. Det vil både ramme konkurransevnen i landbruket, sysselsettinga i matindustrien vår og lommeboka til folk flest.

Jeg vil sterkt advare regjeringa mot en slik endring. Vi snakker om store konsekvenser som økt grensehandel, undergraving av importvernet og færre norske arbeidsplasser.

Dyrevelferd

På årsmøtet i fjor var det en viktig debatt, og vi vedtok en nullvisjon for brudd på dyrevelferdsloven. Så må jeg bare spørre dere; hvor er vi nå?

Generelt sett er det god dyrevelferd i Norge, og det må vi fortsette å jobbe for. Styret i Norges Bondelag har en ambisjon om at det skal utvikles dyrevelferdsprogrammer for alle produksjoner framover. Jeg mener at kompetansekrav må bli en del av kriteriene i programmet. Vi som driver med dyr skal og må sørge for å ta godt vare på dyra våre. Vi skal følge regelverket og dårlig dyrevelferd er ikke akseptabelt! Vi har ikke plass til de som ikke følger lover og regler. Det som var akseptabel dyrevelferd for 20 år siden er ikke lenger det.

Det er stadig flere i samfunnet som har meninger om hvordan dyra har det, og det skal vi ta på alvor. Vi skal være åpne og vi må tåle å bli sett i korta. Hvert enkelttilfelle med dårlig dyrevelferd som dukker opp, har stor betydning for hele næringa. Det går på omdømmet vårt og tilliten til hvordan vi behandler dyra. Det er hver enkelt av oss sitt ansvar å passe på at dyra har det bra, og jeg vil at alle skal kjenne på at vi bærer på et felles ansvar. Vi kan ikke støtte de som ikke overholder regelverket, og da spør jeg; Skal de drive med det de gjør?

Å produsere mat er ikke en privatsak, og hvordan dyrene blir stelt er av allmenn interesse.

Mattilsynet spiller en viktig rolle i arbeidet med dyrevelferd og verdikjeden for matproduksjon. Vi er helt avhengig av at de har tillit, ikke bare hos bønder, men hele veien til forbrukeren. I det siste har vi sett at tilliten til Mattilsynet har blitt utfordret. Saken med pelsdyrbonden i Rogaland blir nå grundig gjennomgått, og det mener jeg er på sin plass.

Vi krever skjerping av rutiner ved tilsyn.

- Det må sikres at bønder har kollegastøtte i henhold til forvaltningsloven ved tilsyn.
- At grunnlaget for eventuelle vedtak er skriftliggjort før avsluttet tilsyn.

Vi trenger et operativt, troverdig og faglig sterkt Mattilsyn.

Pels

Og når vi snakker om tillit, her syns jeg regjeringa har mye å svare for når det kommer til pelsdyr. Først vedtas bærekraftig utvikling av næringa. Året etter kommer det et næringsforbud drevet frem av et lite parti fordi de ikke liker næringa. Når Stortinget vedtar et næringsforbud må pelsdyroppdretterne erstattes fullt ut for HELE det økonomiske tapet som et forbud vil medføre. Forbudet må anses som et ekspropriasjonsarta inngrep. Det ville sikret pelsdyrbøndene et lovmessig vern for erstatning. Regjeringens beslutning innfrir ikke.

Utfallet i denne saken er viktig for alle næringsdrivende i Norge, det angår ikke kun pelsdyrbøndene. Det handler om mye mer, både om hvordan demokratiet fungerer og om næringslivets rettsvern. Et næringsforbud for pels kan sette en alvorlig presedens for andre næringer. Norges Bondelag vil jobbe for at dette aldri kan skje igjen. Det må legges føringer for at prinsipielle næringsforbud må vedtas av to Storting.

Rovdyr

Alle dere som sitter her i salen vet at rovdyrpolitikk er viktig for Bondelaget. Og det skulle bare mangle – det angår mange av oss! utfordringene med hvordan vi forvalter rovdyrene her i landet har blitt tydeligere de siste årene. Gang på gang utfordrer statsråd Elvestuen Stortingets vedtatte mål. Rovdyrforvaltningen skal ikke være til hinder for aktiv bruk av utmarksressursene og levende lokalsamfunn. Realiteten er at i sona for ulv og delvis bjørn er utmarksbeite i praksis avvirket i løpet av de siste 20 åra. Det vi ser er at regjeringa ønsker å flytte makt fra regionalt nivå til nasjonalt nivå. Men - lokal kunnskap og forvaltning er avgjørende i rovviltforvaltningen! Vi må verne om rovviltnebdene som de er i dag.

Som Bondelag lykkes vi med å få gjennomslag for vår politikk når vi jobber systematisk med juridiske spørsmål og politisk påvirkning. I vinter signerte 205 av landets ordførere et opprop mot landets rovviltforvaltning. Flere av dem viste sin frustrasjon sammen med ti tusen mennesker foran Stortinget i vinter. Dette engasjerer mange og viser alvoret i situasjonen. Vi kan ikke ha en rovdyrpolitikk som styres av følelsene til enkeltpersoner i regjeringa framfor politiske vedtak!

Forbruker

Det er mange som er opptatt av det vi bønder driver med og det er store forventninger til måten vi forvalter matjorda vår på. I enkelte saker kjennes det ut som jeg sitter på en nålepute, i andre saker som om jeg sitter på en sky. Et eksempel her er når restauranter i Norge får Michelinstjerner. Da er det viktig å huske på en ting. Dette handler egentlig om at folk bryr seg om det vi driver med, og det er jeg glad for!

Bondens rolle står sterkere nå enn på lang tid!

Det kommer stadig nye undersøkelser som underbygger dette. Som viser at forbrukerne har tillit til norsk mat og dermed til oss som produserer den. I vinter gjennomførte MatMerk en undersøkelse som viste at når forbrukerne kan, så velger de norsk i butikken!

I forbindelse med jordbruksoppgjøret hadde vi en digital kampanje i Bondelagets sosiale medier hvor vi ba om støtte. Jeg har lyst å vise dere en av filmene så dere kan få se selv.

Tallene viser at det er stor interesse for det vi driver med. Dette viser oss også at det er mange som støtter og heier på oss! Kommentarene vi fikk inn sier noe om den viktige rollen vi har og de fellesverdiene vi bidrar til som liv på bygda, over 90 000 arbeidsplasser og et levende kulturlandskap. Det er store ting vi snakker om her, framtidens matproduksjon og hvordan landet vårt skal se ut.

Framtida trenger bonden.

Regionreformen

Om seks måneder får Norge ny fylkesinndeling, og vi går fra 19 til 11 fylker. Dette vil påvirke arbeidet vårt. Jeg kommer nærmere inn på akkurat denne saken senere i årsmøtet i et eget innlegg, men jeg vil nevne den her også, fordi det er en viktig sak som påvirker mange. Vår vurdering har hele veien gått på hva som gir best medlemsnytte. En vekting mellom å bevare den organisasjonsstrukturen vi har hatt i 70 år og muligheten til maks politisk påvirkning i de nye fylkene. Når verden rundt oss endrer seg må vi forholde oss til det, og tilpasse organisasjonen. Det avgjørende her er at vi sammen finner gode løsninger og går samlet og styrket ut av denne prosessen.

I dette og alt det andre vi driver med i Bondelaget er lokal- og fylkeslagene våre selve hjertet i organisasjonen. Vi har 3000 tillitsvalgte, 500 lokallag og stor aktivitet over hele landet. Verdien av dette kan nesten ikke beskrives. Det er dette som gjør oss unike og sterke! Det er kvardagsbondelaget som er viktig for folk flest, og som er nærmest medlemmene våre. Den jobben dere gjør er så viktig! Fortsett å stille opp for hverandre og være stolte av det arbeidet dere gjør. Dette, det gjør meg utrolig stolt. La oss fortsette denne veien dere!

Nå gleder jeg meg til gode diskusjoner og ser frem til to dager her sammen med dere.

Godt årsmøte.